

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Vbi, an accepta ob turpem causam sint restituenda,

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

An acceptata ob turpem causam sint restituenda?

8. Illud hic per occasionem sciscitabitur aliquis, an virgo licite possit pro usu primo sui corporis mercedem accipere? Rursus an amplius quam accipere solet alias prostituta? Tertio, qua mensura ejusmodi pretium, ut sit justum, eadem exposcere tuto valeat? Ut hæc quæstiones lucem habeant, altius res est repetenda, & examinandum, an pro quolibet turpi lucro accipi pretium licite possit? nam deinde ad has difficultates de virgine commodius descendemus.

9. Et quidem regulam universalem sic statuo: *f* quoties pretij traditio ex parte dantis, vel receptio ex parte recipientis, vel utraque ex parte utriusque, est ratione sui turpis, & illicita contra justitiam, toties ultra peccatum, est obligatio restituendi: quoties vero ipsa receptio est illicita & peccaminosa contra alias virtutes, quamvis item peccatum antea fuerit contra easdem virtutes, imo & antea peccatum fuerit contra justitiam, tamen si ipsa receptio non est contra eandem justitiæ virtutem, tunc licite post impletam conditionem potest recipi pretium, & retineri sine obligatione restituendi. Ratio fundamentalis regulæ est, quia obligatio restituendi non oritur, nisi ex peccato contra justitiam, ut certum est apud Doctores, & dicitur suo loco; cum igitur in pri-

ma parte regulæ contra hanc fiat, non in secunda, ibi erit obligatio, hic non item. Sed explicatius verba regulæ breviter expendamus.

f Azor. p. 3. lib. 4. c. 21. Mol. tr. 2. disp. 82. Valent. q. 6. de iust. p. 5. §. 2. quæstione. 5. Sal. cont. 4. §. Less. li. 2. c. 14. dub. 3. & c. 18. dub. 3. Vaf. de rest. §. 3. c. 7. Dian. to. 1. p. 2. tr. 26. res. 38. alios cit. de Lug. to. 1. de iust. d. 18. sec. 3. Dicast. lib. 2. tr. 2. de iust. d. 6. dub. 1.

10. Dixi primo, in priore parte regulæ (traditio ex parte dantis) talis est, si rem tibi det ille, qui ejus non est dominus, qualis esse in rebus non suis solet servus, filiusfamilias, latro &c.

11. Dixi secundo, (ex parte recipientis) talis est, si usurarius lucrum, vel latro pecuniam à te extorqueat; licet enim tu sine peccato des, illi tamen injuste recipiunt.

12. Dixi tertio, (ex parte utriusque) talis est, si simoniace Episcopus, v. g. pecuniam ab ordinando recipiat; tunc enim tam Episcopus, dum recipit, quam ordinandus, dum dat, illicitè non solum contra religionem, sed etiam contra justitiam, agunt, ut fusi in tractatu de simonia.

13. Dixi quarto, (ratione sui) finem aliunde actio sit contra justitiam, at ipsa receptio ratione ipsius receptionis injusta non sit, non erit obligatio restituendi, v. g. si custos nemoris, vel gabellæ accipiat pretium, ut sinat arbores scindi, vel gabellam defraudari, licet peccet contra justitiam, unde obligetur domino nemoris & gabellæ totum damnum resarcire, tamen quia

quia receptio pretij, quod habet à scissoribus, vel defraudatoribus, non est, ratione sui, in iusta, sed iusta, cum exhibeatur ob commoditatem, ipsis à custode, quamvis iniuste datam, non obligabitur ad restitutionem dicti pretij. Simili modo pretium, quod graffator accipit à Petro, v. g. pro homicidio in gratiam ejusdem Petri commissio, non obligabitur restituere; nam quamvis graffator contra iustitiam peccaverit, homicidium patrando, tamen posita jam occisione, remanet quidem ipse obligatus ad compensanda damna, hæredibus occisi inde secuta, at iuste nunc g. petit, & accipit mercedem sui laboris, periculi &c. quia nunc nec datio, nec receptio pretij est ratione sui illicita, imo labori condigna. Talis est etiam receptio pecuniæ, quam habet iudex propter sententiam iniuste prolatam. Quamvis enim deliquerit contra iustitiam, lædendo partem, cui debebit omne damnum rescire, tamen, ob eandem rationem, non peccat nunc contra iustitiam, recipiendo pretium pro opere, quamvis iniusto, à se in clientis gratiam facto. Propter sententiam iniuste prolatam, dico; nam propter iustam nihil accipere à cliente, vel retinere iudex, vel quis similis potest, idque propter eandem doctrinam, quam explicamus; quia tunc ipsa receptio est iniusta, ratione sui; si enim sententia est iusta, debetur ea clienti; si debetur, ergo ei vendi per pretium à iudice iuste nequit. Pari denique modo nequit uxor accipere iuste à marito pretium, ne adulteret; quia ad non

adulterandum tenetur uxor ex iustitia ipsi marito, ergo venderet marito, id quod marito est.

g. *Quidquid in contrarium consulerit nimis stricte Navarr. in Manual. latino c. 17. n. 41.*

14. Nonnulli h. putant, tum dictos iudicem uxoremque, tum similes, licet non possint iuste accipere pro sententia iusta, & pro omissione adulterij quidpiam à cliente & marito, posse tamen ab alio tertio extraneo, nec agente in gratiam, seu nomine clientis vel mariti; favent huic sententiæ ea, quæ dicam nu. 21. Ratio est, ajunt, eadem, quam inculcamus, quia tunc talis receptio potest esse iusta, ratione sui. Nam iudex & uxor nihil debent ex iustitia ejusmodi extraneo, ergo possunt iuste suam operam vendere; qua venditione posita subibunt novam obligationem ex iustitia; anti-quam enim habebunt, ut iudex & uxor, respectu clientis & mariti; at nunc novam subeunt, ut habentes pretium ab extraneo, in gratiam ipsius extranei. Hanc sententiam cum dicta limitatione approbat De Lugo l. c. sed deinde alibi eam absolute reprobatur: nihilominus sic limitata non videtur improbabilis; solum in praxi semper timebo, ne in gratiam clientis, & uxoris detur pecunia. Neque dicas, hinc sequi, simili modo, iusto pretio posse vendi à iudice & uxore hanc novam obligationem ipsis clienti & marito, ne id dicas, inquam, quia hæc nova obligatio nihil addit emolumenti ipsis clienti & marito, cum ipsis satis superque sufficiat ad suum jus consequendum

dum antiqua obligatio: ergo nihil ipsis venderetur, ergo injuste reciperetur pretium &c. At extraneo aliquid venditur, nempe obligatio, ratione ipsius, quæ antea non aderat &c.

h. De Lug. to. 1. de just. d. 18. sec. 3. nu. 64. c. Vsq. hanc eandem sent. sequitur. Sot. & Io. la Cruce apud eundem de Lug. l. mox. cit. i. De Lugo idem l. 2. de just. d. 37. se. 11. nu. 126. cum Molin. ab eod. cit.

5. Rursus in secunda parte regulæ, dixi primò: (quoties receptio est illicita contra alias virtutes) talis est, si quis quid recipiat, v. g. contra temperantiam, ut si recipiat pecuniam à te, ut se inebriet; talis, si pecunia, quam justè recipis à tuo censuario, velis uti ad ludendum, fornicandum &c. non enim obligaberis ad restitutionem acceptæ pecuniæ; licet enim pecces contra alias virtutes, non tamen contra justitiam. Idem evenit in histrionibus & parasitis, qui licet actum peccent contra castitatem, turpia, v. g. proferentes, non propterea injustè recipiunt mercedem sui, quamvis peccaminosi, famulatus.

16. Dixi secundò, (quamvis peccatum antea fuerit contra alias virtutes) talis est receptio pretij, quod habet faber ob idolum v. g. edolatum infideli: esto enim, peccaverit contra Religionem, vel fidem, adhuc tamen potest pretium laboris accipere & petere, quia hæc acceptio non est in se contra justitiam. Talis item est, quando meretrix accipit pretium pro usu sui corporis homini concessio; peccavit enim contra castitatem, sed nunc pretium

justè recipit, petitque sine peccato; vendidit enim non quidem peccatum, quod, cum sit nihil, invendibile est, sed commoditatem, sed famulatum sui corporis, sed honorem suum, sed periculum aliquando suæ vitæ, quæ sane pretio sunt æstimabilia. Illud in hoc exemplo nota, publicam meretricem posse, etiam in foro externo, petere pretium sui corporis, quod prohibetur fœminis honestis: hæc enim licet in conscientia possint petere, & retinere pretium pro actu turpi, tamen à foro externo puniuntur, & in penam delicti, privantur pretio, post sententiā.

17. Dixi tertio (quamvis peccatum fuerit contra justitiam &c.) talis est, quando judex pro sententia injusta; talis, quando grassator pro homicidio; talis, quando uxor pro adulterio jam facto &c. ut ex dictis liquet.

18. Dixi denique quarto (post impletam conditionem) nam ante semper adest, saltem consequenter, obligatio restituendi. Det v. g. Petrus centum aureos grassatori, ut aliquem occidat; dico, grassatorem, antequam impleat conditionem, id est, antequam hominem occidat, teneri ad restitutionem illorum centum. Ratio est, quia tenetur ex justitia rescindere hunc contractum, & non stare promissis; posita autem rescissione, jam non habet titulum ea centum retinendi, & consequenter habet obligationem restituendi. Idem dic, si pretium acceptum fuit à muliere ob futuram fornicationem, & à quocumque, ob futurum quodlibet peccatum: nam semper adest obligatio non peccandi, atque adeo

Ita rescindendi promissionem, & consequenter restituendi: id quod non ita esse, si jam peccatum factum fuit, ex se patet: nam illud non fuisse, non est amplius in mea potestate; cum ergo ex alia parte in eo peccato jam patrato inveniatur meus labor, vel quid si utile dignum mercede, illa non sum modo dicto defraudandus.

1 De Lug. t. 1. de just. d. 18. sec. 3. n. 45. & 49.

19. Iam vero, si res turpis exhibita sit, pretium autem nondum sit traditum, saepius dixi, peti illud sine iniuria posse: at an negari possit, nondum dixi. Id ergo explicatius proponamus & illustremus. Promissisti grassatori, meretrici, honestae puellae, histrioni, iudici injusto &c. centum aureos, ob turpes actiones ab his respectivè gerendas, ij eas plenè exhibuerunt, poterisne tu ijs petentibus ea centum negare, & in conscientia non solvere? Respondeo, ex nostra communiorique sententia, non poteris; si enim promissisti, & illi ex sua parte rem vendibilem posuerunt, non est, unde tu ab obligatione restituendi liber evadas. Excipe semper, nisi leges irritaverint pactum, seu promissionem, ut certe fecerunt in promissionibus simoniis. Addit De Lugo, n. si negari licitè posset pretium pro re turpi, negare etiam justè posset adolescens matrimonium puellae, qui, ut eam deslorares, illud vere promissisti pro re turpi, & tamen omnes fere Doctores clamant, negare non posse.

in Rebell. Less. Turr. Mald. Syl. Ar. alij, quos citat sequiturque Dianus non

cit. adde Dic. to. 2. tr. 3. de just. d. 6. d. 1. n. 12. u. De Lug. t. 1. de justit. diff. 18. sec. 3. n. 47. & n. 59.

20. Dixi (ex nostra sententia) nam non ignobiles Doctores docent, neminem teneri ad solvendum alteri, quod pro re turpi illi promissum est, secluso juramento, quamvis promissarius conditionem plenè posuerit; idque in omnibus casibus, tum scilicet in ijs, qui per leges puniuntur, qualis est fornicatio mulieris honestae, homicidium, adulterium &c. tum in quibuscumque alijs. Ratio est (inquiunt) quia promissio illa de re turpi patranda fuit nulla, nec ullo modo obligans, utpotè peccaminosa; quare nec erit ex obligatione servanda. Addit Navarrus, & dationem & acceptionem, pro re turpi commissam, esse novum peccatum, quia est approbatio peccati commissi. Sed certè hoc dictum Navarri à veritate procul est, ut ex dictis colligi potest.

o Navar. in man. c. c. 17. n. 40.

Hæc sententia, quæ probabilis comsetur à non paucis, p mihi & communiter recentioribus non placet, obligationem dictam numero præcedente, quia tamen tot viri docti eam nequaquam rejiciunt, nec ego rejicio, sed alijs expendendam relinquo.

p Less. li. 2. c. 14. dub. 8. n. 60. & c. 18. d. 3. n. 2. Dian. p. 2. t. 16. ref. 38. & p. 4. tr. 4. ref. 27. Nav. Valer. Commotol. apud Dian. l. c. & multi Canonistae apud Ar. or. 3. p. lib. 4. c. 21. q. 2.

21. Dictum est de acceptione pretij pro opere turpi; quid pro omissione operis, turpis, atque adeo pro opere

opere bono? Si v. g. Petrus sit dedusus ludo, scortis, blasphemijs, & ego ne hæc committat, do illi pecuniā, licetne ille accipere & retinere potest, posito, quod ea non committat? Respondeo, licet q̄ posse, quia quamvis ille astringatur, ea peccata ex alijs virtutibus non committere, non tamen ex iustitia, saltem mihi debita; quare si omittat in gratiam meam, sub nova hac obligatione, iuste præmium retinebit. Si ea peccata non committere deberet mihi ex iustitia, nihil à me posset accipere; propter hæc dicta. A me, inquam; nam num possit ab altero, colligitur ex dictis num. 14. Nec in casa nostro adest simonia, quia hæc, quæ donantur ad avertendos homines à malo, vel ad alliciendos ad bonum, gratis donantur, vel sub conditione, non vero in pretium; quo etiam pacto excusantur à simonia fideles, quando munusculis alliciunt infideles ad fidem, vel pueros ad religionis ingressum.

q̄ De Lugo, alijs cit. f. 1. de ius. d. 18. sec. 3. à nu. 66. r. usq. apud eundem de Lugo ib. n. 69.

22. Porro ex dictis jam facile respondebis primæ quæstioni nu. 8. propositæ: ante patratum enim stuprum, debet virgo rescindere promissionem, & reddere pretium, juxta dicta nu. 18. at eo patrato, potest licet & iuste illud in conscientia petere ac retinere, ut ex dictis, præsertim nu. 19. patet.

Nonnulli (ut id hac occasione dicam) iniiciunt scrupulum conjugatæ, quæ accepit pecuniā pro adultério; ajuat enim, eam pecuniā debe-

ri ab ipsa (occulte, ne prodatur) tradito marito, quia maritus est dominus corporis uxoris. Sed hos, licet doctissimos, non audio, ut nec audiunt alij non ignobiles Doctores. Ratio mihi videtur esse, quia vir non est ita dominus corporis uxoris, ut in illud perfectissimum habeat dominium, sed solum ita, ut illo uti queat in debito conjugali, omnibus alijs exclusis, quod certè non tollit uxori facultatem acquirendi, licet cum peccato, ex turpi sui corporis concessione. Vxor enim non est sicut mancipium, quod, quia incapax est dominij, quidquid acquirat, domino acquirit &c.

f. Mol. Reg. Bannes alijsq. apud Dian. p. 2. t. 17. ref. 17. t. Megala; Bonacina, Grassis, Diana eos citans d. ref. 7.

Quantum pro usu corporis iuste exiget mulier?

23. Ad posteriores autem quæstiones, quæ hujus pretij taxam inquirebant, communis responsio est; spectatis omnibus, id est, personæ nobilitate, pulchritudine, ætate, honestate &c. esse id decernendum; plus enim meretur honesta, & nemini pervia, quam omnibus obvia &c. Verum ad hanc responsionem animus, qui explicatius aliquid, & magis determinatum desiderat, non omnino acquiescit.

24. Distinguunt nonnulli, vel nimis ferreo est de meretrice, vel de femina honesta. Meretrice (ait De Lugo n.) non potest iuste petere, vel accipere, nisi quantum plus minus solet ipsa eadem à cæteris conquirere: hac